

Vlaams
Parlement

ingediend op **572** (2020-2021) – Nr. 1
8 december 2020 (2020-2021)

Voorstel van resolutie

van Karl Vanlouwe, Karin Brouwers, Gwendolyn Rutten,
Joris Nachtergaele, Orry Van de Wauwer en Cathy Coudyser

over een fundamentele strategische heroverweging
van de betrekkingen
tussen de Europese Unie en Turkije

TOELICHTING

Turkije is economisch, geopolitiek en militair een belangrijke en strategische partner voor Vlaanderen, de Europese Unie en het NAVO-partnerschap.

In 1987 vroeg Turkije het lidmaatschap van de Europese Unie aan. Sinds 1999, nadat Griekenland zijn veto opzegde, is Turkije officieel kandidaat-lidstaat van de EU. De onderhandelingen gingen van start in 2005, maar tot op de dag van vandaag is er nog maar één onderhandelingshoofdstuk afgerond. Daarnaast zijn er vijftien hoofdstukken die momenteel geopend zijn en zeventien hoofdstukken die gesloten blijven. De toetredingsonderhandelingen boeken de laatste jaren geen vooruitgang, maar gaan er zelfs veeleer op achteruit.

Het Europees Parlement sprak daarover de afgelopen jaren in verschillende resoluties zijn bezorgdheid uit. Vooral de achteruitgang van de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, de vrijheid van vergadering, de vrijheid van meningsuiting, de eerbiediging van de mensenrechten en de eerbiediging van de rechtsstaat in Turkije baart het Europees Parlement zorgen.

Niet alleen interne Turkse aangelegenheden zorgen voor spanningen tussen Turkije en de Europese Unie. Ook de rechtstreekse relaties tussen beide staan onder druk. De deal die in 2016 werd gesloten om de vluchtelingenstroom vanuit Syrië via Turkije naar Europa te stoppen, wordt niet meer nageleefd sinds de Turkse inval in de Syrische provincie Idlib.

Sinds augustus 2020 staan de relaties tussen Turkije en de Europese Unie opnieuw onder hoogspanning. Turkije voerde toen verschillende activiteiten uit om olie en gas te zoeken onder de zeebodem. Daarbij zette Turkije oorlogsschepen in en schond het de grens met de territoriale wateren van Griekenland en Cyprus. Dat explosieve conflict tussen enkele Europese lidstaten en een kandidaat-lidstaat toont nog maar eens aan dat Turkije duidelijk een eigen geopolitieke agenda nastreeft, die niet overeenstemt met de Europese belangen.

In een buitengewone bijeenkomst op 1 en 2 oktober 2020 verklaarde de Europese Raad dat in geval van nieuwe unilaterale acties of provocaties die het internationaal recht schenden, alle instrumenten zullen worden ingezet die ter beschikking staan om de belangen van de EU en van haar lidstaten te verdedigen, onder meer krachtens artikel 29 van het Verdrag betreffende de Europese Unie en artikel 215 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. De Europese Raad verklaarde daar zo nodig uiterlijk tijdens zijn bijeenkomst van december 2020 op terug te komen en passende besluiten te zullen nemen. Tijdens de Europese Raad van 15 en 16 oktober 2020 betreurden de staatshoofden en regeringsleiders de nieuwe unilaterale en provocerende acties van Turkije. De Raad volgt die kwestie van nabij op om een vervolg te geven aan de conclusies van 1 en 2 oktober 2020.

Karl VANLOUWE
Karin BROUWERS
Gwendolyn RUTTEN
Joris NACHTERGAELE
Orry VAN DE WAUWER
Cathy COUDYSER

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

– gelet op:

- 1° de resolutie van het Vlaams Parlement van 15 maart 2017 betreffende het bevriezen van de toetredingsprocedure van Turkije tot de Europese Unie (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 1080/3);
- 2° de resolutie van het Vlaams Parlement van 21 maart 2018 betreffende het Turkse offensief tegen Afrin in Noord-Syrië (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1535/3);
- 3° de resolutie van het Vlaams Parlement van 16 oktober 2019 betreffende het Turkse offensief in Noord-Syrië (*Parl.St.* VI. Parl. 2019-20, nr. 111/2);
- 4° de conclusies van de Europese Raad van 19 augustus 2020 over het oostelijke Middellandse Zeegebied, van 27 februari 2020 over de illegale booractiviteiten van Turkije in het oostelijke Middellandse Zeegebied, en van 17 en 18 oktober 2019 over de illegale booractiviteiten van Turkije in de exclusieve economische zone van Cyprus;
- 5° de verklaringen van de ministers van Buitenlandse Zaken van de EU van 15 mei 2020 en 14 augustus 2020 over de situatie in het oostelijke Middellandse Zeegebied;
- 6° de resolutie van het Europees Parlement van 17 september 2020 over de voorbereiding van de buitengewone top van de Europese Raad, met bijzondere aandacht voor de gevaarlijke escalatie en de rol van Turkije in het oostelijke Middellandse Zeegebied;
- 7° de conclusies van de buitengewone bijeenkomst van de Europese Raad van 1 en 2 oktober 2020 over het oostelijke Middellandse Zeegebied;
- 8° de conclusies van de Europese Raad van 15 en 16 oktober 2020 over de relatie tussen de EU en Turkije;
- 9° het Turkey 2020 Report van de Europese Commissie ter begeleiding van de presentatie van het jaarlijkse uitbreidingspakket van de Europese Commissie van 6 oktober 2020, dat aangeeft dat Turkije een belangrijke partner voor de EU blijft, maar dat tegelijk een ernstige achteruitgang vaststelt op het gebied van de democratie, de rechtsstaat, de grondrechten en de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, en dat bevestigt dat het openen of sluiten van verdere hoofdstukken niet in overweging genomen wordt en de gesprekken feitelijk tot stilstand zijn gekomen. Het rapport geeft ook aan dat het buitenlands beleid van Turkije steeds meer botst met de prioriteiten van de EU in het kader van het gemeenschappelijk buitenland- en veiligheidsbeleid;
- 10° de aankondiging van Griekenland en Turkije dat ze hun rechtstreekse verkennende gesprekken met het oog op de afbakening van het continentaal plat en de exclusieve economische zones van beide landen zullen hervatten;
- 11° de uitspraak van de Duitse minister van Buitenlandse Zaken Heiko Maas dat de nieuwe provocatie en unilaterale actie van Turkije de dialoog over de maritieme territoriale afbakening tussen Turkije, Griekenland en Cyprus onmogelijk heeft gemaakt;
- 12° de recente uitspraken van president Recep Erdogan over Frankrijk en president Emmanuel Macron, die de voorzitter van de Europese Raad Charles Michel, de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid Josep Borrell en verschillende Europese regeringsleiders scherp hebben veroordeeld, waarbij ze Turkije uitdrukkelijk oproepen om die gevaarlijke confrontatiespiraal te stoppen;
- 13° resolutie 2020/2844(RSP) van het Europees Parlement van 26 november 2020, die de Europese Raad oproept om in het kader van de escalerende situatie in de Cypriotische wijk Varosha de mogelijkheid te overwegen om gerichte sancties tegen Turkije op te leggen;

- overwegende dat:
- 1° Turkije een belangrijk lid van de NAVO is, en economisch en geopolitiek een belangrijke strategische partner van de EU is;
 - 2° Turkije de vijfde grootste exportmarkt voor de EU is, de EU de grootste handelspartner van Turkije is, goed voor meer dan 40 procent van de Turkse export, en de EU goed is voor 75 procent van de buitenlandse directe investeringen in Turkije;
 - 3° de EU op 19 maart 2016 belangrijke afspraken met Turkije heeft gemaakt over de aanpak van de vluchtelingencrisis, waarbij Turkije in ruil voor het opvangen van meer migranten en een betere grensbewaking, extra financiële steun krijgt, en die afspraken in 2018 verlengd werden tot en met 2020;
 - 4° het oostelijke Middellandse Zeegebied van strategisch belang is voor de EU en cruciaal is voor vrede en stabiliteit in het hele Middellandse Zeegebied en het Midden-Oosten, maar het gebied wordt geteisterd door een aantal langdurige en meerlagige geschillen van politieke, economische en geostrategische aard;
 - 5° de recente illegale exploratie- en booractiviteiten van Turkije in het oostelijke Middellandse Zeegebied tot een intense en gevaarlijke militarisering van dat gebied hebben geleid, wat een ernstige bedreiging voor de vrede en veiligheid in de hele regio vormt;
 - 6° de escalerende spanningen in het oostelijke Middellandse Zeegebied worden aangewakkerd door unilaterale stappen van Turkije, waaronder zijn militair optreden, het ontbreken van een inclusieve diplomatieke dialoog en de betreurenswaardige mislukking van de pogingen om in het conflict te bemiddelen;
 - 7° Griekenland sinds januari 2020 meer dan zeshonderd schendingen van zijn luchtruim door de Turkse luchtmacht heeft geregistreerd;
 - 8° de humanitaire situatie aan de Turks-Syrische en de Turks-Griekse grens zorgwekkend is en de manier waarop de Turkse regering menselijk leed exploiteert en misbruikt als geopolitiek drukkingsmiddel, niet aanvaardbaar is;
 - 9° het optreden van de Turkse president Erdogan in de regio tot een verdere escalatie van het geweld leidt, met vele burgerslachtoffers, een toenemende instabiliteit van de regio, in het bijzonder in Syrië en Libië, met een mogelijke hergroepering en heropleving van IS tot gevolg;
 - 10° de aankoop van Russische S-400-raketsystemen door Turkije tot ernstige spanningen in het NAVO-bondgenootschap heeft geleid;
 - 11° de Turkse president Erdogan illegale migratie inzet als politiek wapen tegen Europa;
 - 12° de uitspraak van de Turkse Raad van State over de museumstatus van de 6e-eeuwse kathedraal Hagia Sophia in Istanboel ervoor zorgt dat het gebouw de facto een moskee wordt en zijn status als monument op de Werelderfgoedlijst van UNESCO wordt genegeerd;
 - 13° het Europees Parlement op 17 september 2020 een resolutie heeft aangenomen waarin het:
 - a) zijn grote bezorgdheid uit over de huidige toestand van de betrekkingen tussen de EU en Turkije, vooral met betrekking tot de erbarmelijke mensenrechtensituatie in Turkije en de uitholling van de democratie en de rechtsstaat;
 - b) onderstreept dat de unilaterale initiatieven van Turkije met betrekking tot het buitenlands beleid zowel in het verleden als nu nadelige gevolgen hebben in de ruimere regio en dat de illegale exploratie- en booractiviteiten van Turkije in het oostelijke Middellandse Zeegebied de betrekkingen tussen de EU en Turkije in het algemeen nog verder verslechteren;

- c) Turkije en de EU-lidstaten verzoekt om samen tot een vreedzame oplossing van het conflict te komen, de politieke dialoog in Libië te steunen en zich te houden aan het wapenembargo dat de VN-Veiligheidsraad heeft ingesteld;
 - d) de negatieve gevolgen van het huidige buitenlandse beleid van Turkije en van andere acties in het Middellandse Zeegebied voor de stabiliteit in de regio betreurt;
 - e) het standpunt herhaalt dat is vastgesteld in zijn resolutie van 24 oktober 2019 over de Turkse militaire operaties in het noordoosten van Syrië en de gevolgen daarvan;
 - f) de Raad verzoekt om, bij gebrek aan een significante vooruitgang in de betrekkingen met Turkije, klaar te staan om een lijst van verdere sancties op te stellen, en voorstelt dat dergelijke maatregelen sectoraal en gericht zijn. Het Europees Parlement is stellig van mening dat die sancties geen negatieve gevolgen mogen hebben voor de bevolking van Turkije, voor de Europese steun aan het onafhankelijke maatschappelijk middenveld in Turkije of voor vluchtelingen die in Turkije verblijven;
- 14° de Europese Raad op 1 oktober 2020 tijdens een buitengewone bijeenkomst heeft verklaard dat:
- a) het een absolute vereiste is dat de dialoog te goeder trouw wordt voortgezet en er wordt afgezien van unilaterale acties die ingaan tegen de belangen van de EU, het internationaal recht en de soevereine rechten van de lidstaten van de EU;
 - b) alle meningsverschillen moeten worden opgelost door middel van een vreedzame dialoog en in overeenstemming met het internationaal recht. De herhaalde in dat verband zijn volledige solidariteit met Griekenland en Cyprus, waarvan de soevereiniteit en soevereine rechten moeten worden geëerbiedigd;
 - c) de afbakening van het continentaal plat en de exclusieve economische zone moet worden aangepakt door middel van dialoog en onderhandelingen te goeder trouw, met volledige eerbiediging van het internationaal recht. De Raad roept Turkije op om in te gaan op de uitnodiging van Cyprus en in dialoog te treden om alle maritieme geschillen tussen Turkije en Cyprus te beslechten;
 - d) de Raad de spoedige hervatting van de onderhandelingen onder auspiciën van de VN steunt en zich ten volle blijft committeren aan een integrale regeling van de Cypriotische kwestie binnen het VN-kader en in overeenstemming met de resoluties van de VN-Veiligheidsraad, met inbegrip van resoluties 550 en 789, alsook de beginselen waarop de EU is gegrondvest, en de Raad hetzelfde verwacht van Turkije;
 - e) de Raad bereid is een actieve rol te spelen bij de ondersteuning van de onderhandelingen, onder meer door na de hervatting ervan een vertegenwoordiger voor de bemiddelingsmissie van de VN te benoemen;
 - f) de Raad overeengekomen is om, op voorwaarde dat de constructieve inspanningen worden voortgezet om illegale activiteiten ten aanzien van Griekenland en Cyprus te beëindigen, een positieve politieke agenda EU-Turkije in het leven te roepen, met speciale nadruk op de modernisering van de douane-unie en handelsfacilitatie, contacten tussen mensen, dialogen op hoog niveau en voortgezette samenwerking rond migratievraagstukken, in overeenstemming met de verklaring EU-Turkije van 2016;
 - g) de Raad zijn voorzitter Charles Michel zal verzoeken om, in samenwerking met de voorzitter van de Commissie Ursula von der Leyen en met de steun van de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid Josep Borrell, een voorstel uit te werken om de agenda EU-Turkije daartoe een nieuw elan te geven;

- h) de Raad in geval van nieuwe unilaterale acties of provocaties die het internationaal recht schenden, alle instrumenten zal gebruiken die ter beschikking staan om zijn belangen en die van de lidstaten te verdedigen, onder meer krachtens artikel 29 van het Verdrag betreffende de Europese Unie en artikel 215 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. De Europese Raad verklaarde daar zo nodig uiterlijk tijdens zijn bijeenkomst van december 2020 op terug te komen en passende besluiten te nemen;
- 15° de Europese Raad op 15 en 16 oktober 2020 zijn eerdere conclusies van 1 en 2 oktober 2020 heeft bevestigd en verklaarde de nieuwe unilaterale en provocerende acties van Turkije in het oostelijke Middellandse Zeegebied, met inbegrip van recente verkenningsactiviteiten, te betreuren. De Raad dringt aan op de eerbiediging van resoluties 550 en 789 van de VN-Veilighedsraad, benadrukt het belang van de status van Varosha en betuigt opnieuw zijn volledige solidariteit met Griekenland en Cyprus. De Raad dringt er bij Turkije ook op aan die acties terug te draaien en de spanningen op een consequente en duurzame wijze te temperen, en verklaarde de kwestie op de voet te blijven volgen om een vervolg te geven aan zijn conclusies van 1 en 2 oktober 2020;
- 16° er van een land dat kandidaat-lidstaat is, wordt verwacht dat het de hoogste normen op het gebied van democratie, eerbiediging van de mensenrechten en de rechtsstaat handhaaft, ook bij de naleving van internationale verdragen;
- 17° Turkije al kandidaat-lidstaat van de Europese Unie is sinds 1999 en sinds de start van de toetredingsonderhandelingen in 2005 weinig vooruitgang heeft geboekt. De relatie is er op verschillende vlakken, in het bijzonder wat het verbeteren van de mensenrechten betreft, de laatste jaren zelfs ernstig op achteruitgegaan;
- 18° er sinds de start van de gesprekken maar zestien van de in totaal 35 hoofdstukken werden geopend en maar één hoofdstuk, namelijk dat over wetenschap en onderzoek, is afgesloten;
- 19° het Turkey 2020 Report van de Europese Commissie ter begeleiding van de presentatie van het jaarlijkse uitbreidingspakket van de Europese Commissie van 6 oktober 2020 aangeeft dat Turkije een belangrijke partner voor de EU blijft, maar tegelijk een ernstige achteruitgang vaststelt op het gebied van de democratie, de rechtsstaat, de grondrechten en de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht. Dat rapport bevestigt dat het openen of sluiten van verdere hoofdstukken niet in overweging genomen wordt en de gesprekken feitelijk tot stilstand zijn gekomen. Daarnaast geeft het rapport ook aan dat het buitenlands beleid van Turkije steeds meer botst met de prioriteiten van de EU in het kader van het gemeenschappelijk buitenland- en veiligheidsbeleid;
- 20° Turkije zich de voorbije maanden en jaren niet meteen opstelt als een kandidaat-lidstaat van de EU. Onder het huidige Turkse regime staan de democratie en de fundamentele rechten in Turkije onder druk, onder andere door het inperken van de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van samenkomen en de onafhankelijkheid van het gerechtelijk systeem. In het bijzonder werd sinds 2014 de macht van het Turkse parlement ingeperkt, staan de vrije pers en de onafhankelijke rechtspraak onder druk, en is er sprake van intimidatie van politici, de oppositie en het middenveld;
- 21° de Europese Unie jaarlijks aan Turkije zo'n 600 miljoen euro zogenaamde pretoetredingssteun betaalt – voor de periode 2007-2020 gaat het om een bedrag van meer dan 9 miljard euro – waarvan de voorbije jaren 66 miljoen euro werd bevroren. Die middelen kunnen beter geïnvesteerd worden in de bescherming van de Europese buitengrenzen, bijvoorbeeld via Frontex;
- 22° de EU een tweesporenbeleid hanteert, waarbij ze een politieke dialoog op gang brengt die de weg naar meer stabiliteit en voorspelbaarheid opent, maar tegelijk ook duidelijke resultaten en de stopzetting van obstructies eist;

- 23° de EU bereid is te praten over een modernisering van de Europees-Turkse douane-unie, waardoor Turkije meer handel met Europa zou kunnen drijven;
- 24° minister-president Jan Jambon in de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme van 13 oktober 2020 heeft verklaard dat de Vlaamse Regering alle betrokkenen heeft opgeroepen om via dialoog naar oplossingen te streven, dat de provocaties aan Turkse zijde zich de afgelopen maanden hebben opgestapeld en dat daarom extra maatregelen nodig zijn als de Turkse houding niet verandert. De minister-president stelde dat er grondig gereflecteerd moet worden over de toekomst van de EU-relaties met Turkije, omdat het duidelijk is dat het beleid van de huidige Turkse regering haaks staat op de normen en waarden van de Europese Unie;
- 25° de Vlaamse Regering tijdens een overleg met de federale overheid en de andere deelstaten, onder meer voor de Belgische positiebepaling in de aanloop naar de Europese Raad van 1 oktober 2020, een kritische houding heeft getoond tegenover de voortzetting van het toenaderingsproces van Turkije tot de EU;
- 26° de Europese Raad zich uiterlijk in december 2020 zal uitspreken over de toekomstige verhouding met Turkije;
- betuigt expliciet steun aan Griekenland en Cyprus in de context van de voortdurende provocaties door Turkije;
 - besluit dat in het licht van de reeks nieuwe incidenten, boven op de nefaste ontwikkelingen op het vlak van democratie en mensenrechten, en het huidige kader voor gesprekken met Turkije over het lidmaatschap van de EU, er op dit moment geen toekomst is voor Turkije in de EU;
 - vraagt een fundamentele strategische heroverweging van de betrekkingen tussen de EU en Turkije, erkent het multidimensionale karakter van de relaties van de EU met Turkije en pleit voor een vernieuwd zakelijk nabuurschap tussen Turkije en de EU;
 - vraagt om nu de onderhandelingen en procedure voor de toetreding van Turkije tot de EU stop te zetten;
 - vraagt om in dat kader te pleiten voor de schrapping van het aan Turkije gealloceerde budget onder het instrument voor pretoetredingshulp (IPA II), en om een deel van die vrijgekomen fondsen alleen te blijven gebruiken om het Turkse middenveld en de niet-gouvernementele organisaties (ngo's) te ondersteunen via het Europees instrument voor democratie en mensenrechten;
 - vraagt aan de Europese Unie om tot betere afspraken te komen over de opvang van vluchtelingen in Turkije en tegelijk haar steun aan vluchtelingen, via internationale organisaties en ngo's, maximaal voort te zetten;
 - vraagt aan de Europese Commissie om deze resolutie in het kader van de politieke dialoog te behandelen en aan te geven hoe ze er rekening mee zal houden;

- vraagt aan de voorzitter van het Vlaams Parlement om deze resolutie te bezorgen aan de Vlaamse Regering, de Federale Regering, de voorzitter van de Europese Raad, de voorzitter van de Europese Commissie en de hoge vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid.

Karl VANLOUWE
Karin BROUWERS
Gwendolyn RUTTEN
Joris NACHTERGAELE
Orry VAN DE WAUWER
Cathy COUDYSER